

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Quid sentiat Henricus. cap. 1.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

tantum duas. At hæc ratio certè solum probat, esse tantum duas in specie; hoc est nullam esse, quæ non sit intellectio, aut volitio: sed quare non sint plures numero diuersæ, ita, vt quælibet persona producat aliam; cum habeat intellectum, & voluntatem communem cum alijs, videndum est infra quæst. 41. art. d.

6. *Ad primam Durand.* Iam vero ad argumenta Durandi nullo negotio respondetur; ad prius dico, intelligere & velle posse bifariam considerari, vt sequenti disputatione explicabitur. Primum absolute, & in se, hoc est sine relatione productionis ad terminum productum: deinde addita illi relatione productionis: priori modo sunt actus essentialis, & communes tribus personis; posteriori modo non sunt communes, sed notionalis dicuntur, hoc est propter aliquid, vel aliquarum personarum.

Ad posterius respondeo primum, non quamlibet naturam creatam esse fecundam proximè substantiam suam ad producendum aliam; sed solum corporalem; nam spiritualis, vt Angelus, non est ita fecunda, ob id tamen non est imperfectior. Dico autem corpoream creaturam esse hoc modo fecundam, non quia sit potens generare sine potentia accidentaria sibi addita, hoc enim in cõtrouerfia apud Philosophos est; sed quia aut absolute intellectu & voluntate producit, aut saltem ipsa intellectu & voluntate producit, ut principio proximo non producat aliam substantiam, sed intellectum & voluntatem solum comitante. Hunc ergo modum fecunditatis concedere Deo, imperfectioris esset, cum spiritualibus creaturis ob illarum perfectionem non conueniat: at super est igitur vt fecunditas illi insit ea parte perfectiori, quæ spiritualis creaturæ corporeas excedunt, intellectu nimirum & voluntate, & hæc parte Deus spiritualis creaturas superet, quia ex parte creaturæ infecunda sunt. Et quamuis in Deo voluntas, & intellectus nullo modo suparet naturam, sed sola nostra consideratione ab essentia distinguantur: nihilominus ita Deo tribuimus productionem, vt ea formaliter verè sit intellectio & volitio, licet ab essentia non distinguatur, & facultas producentis sit intellectus & voluntas, quæ nostro modo tantum ab essentia differunt. De ipsa vero potentia generandi, & spirandi copiosius differemus disputatione 164.

DISPUTATIO CXII.

Quales operationes intellectus, & voluntatis sint processionis.

Quid sentiat Henricus, cap. 1.

Opinio Scoti, & aliorum, cap. 2.

Vera sententia, cap. 3.

Respondetur argumentis Scoti, cap. 4.

CAPVT I.

Quid sentiat Henricus.

Henricus quodlibet illo 6. quæst. 1. cum fateatur procedere verbum per operationem intellectus, & spiritum per operationem voluntatis, docet non qualibet operatione, sed quadam peculiari procedere, in cuius rei explicationem notat, in nobis duplicem esse actum intellectus

& voluntatis. Nam intellectus partim est patiens, partim agens: Patiens dicitur comparatus cum simplici notitia, quæ est quasi in determinata, & confusa; agens vero respectu discursus, ad quem simplici illa notitia informatus redditur potens, vt integram & perfectam rei definitionem, & notitiam allequatur. Quando autem discursus, habet quidem cognitionem, quæ est verbum; adhuc tamen informe, quia nondum rei naturam, & definitionem plenè exprescit: Peracto vero discursu & inuenta perfecta rei definitione, est iam perfectum & plenum verbum. Quam doctrinam sumpsit ex August. 15. de Trinit. cap. 15. Deinde in voluntate distinguit ille duplicem operationem, alteram in actu, respectu cuius voluntas dicitur se habere passiuè, sed metaphorice; quia à bono ipso allecta quodammodo moueri dicitur, & hunc amorem simplicem appellat; quæ quidem operatio respondet priori operationi intellectus; alteram operationem voluntatis dicit esse amorem feruentem, quo fertur voluntas in rem amatam, & in ea quiescit, quem appellat Henricus zelum, aut incendium voluntatis; & hic amor respondet posteriori operationi intellectus.

Eadem ferè proportionem in Deo distinguit duplicem notitiam; quandam vocat essentialem, quæ respondet simplici notitiam, quam primum de rebus habemus, non quia in Deo sit imperfecta, sicut est in nobis: sed quia notitia essentialis in Deo est tantum simplex quædam manifestatio: verbum autem in Deo habet rationem manifestantis, & declarantis id, quod notitia essentialis iam manifestum est; sicut in nobis posterior illa notitia est manifestatio prioris, & idè exprimit verbum. Hac igitur posterior notitia, quæ est veluti expressio, & manifestatio prioris, inquit Henricus, in Deo produci verbum.

Eodem modo quænis amor essentialis in Deo non sit imperfectus, sicut in nobis est prior ille amor, habet tamen solum rationis simplicis amoris, & respondet priori, qui in nobis est; amor autem, quo procedit Spiritus sanctus, est veluti posterior ille noster amor feruens, & mouens in rem dilectam. Concludit demum ex his, verbum in diuinis procedere per actum intellectus notionalis, qui est dicere, non per actum essentialis, qui est intelligere, & Spiritum sanctum per amorem illum feruentem, qui est actus notionalis, non essentialis.

Hanc Henrici sententiam multis refellit Scotus locis citatis superiori disputatione; mihi autem ob has tres rationes præsertim non placet. Prima ratio, non minus intellectus noster & voluntas in priori actu exercent opera vite ab interno principio, quam in posteriori: ergo non minus in priori actu se mouent, & aliquid vi sua in se ipsis producant, quam in posteriori; hoc solum erit discrimen, quod in priori actu pro sua imperfectione imperfectior qualitas producit, in posteriori: cumque in Deo non minus perfectæ sunt operationes essentialis, quam notionalis, ex hac parte nõ repugnabit, per illas procedere personas aliquas.

Secunda ratio, non minus distincta, & perspicua est notitia Dei essentialis, quam notionalis, nec minus feruens, & tendens in rem amatam amor essentialis, quam notionalis; ergo ratio Henrici

August.

Explicit cognitio qua procedit verbum.

Amor quo procedit Spiritus sanctus.

Hæc sententia tribus rationibus impugnatur cum Scoto. Prima.

4.

Henricus.

rici non obstat, quo minus per actus essentialis personæ procedant, sicut per notionales. Tertia ratio, Henricus videtur asserere, actus notionales oriri ex essentialibus, tanquam ex principiis, sicut in nobis posterior actus oritur ex priori, ut ex principio, quia ex vno in alium mouemur; at hoc est absurdum, ut bene notauit Scotus questione illa 7. citata, quia in patre principium, quo generat verbum est memoria fecunda in actu primo ad intelligendum, sicut tradit Augustinus 15. de Trinitate, cap. 7. ergo intellectio essentialis non est principium producendi verbum. Adde, quod, ut infra ostendimus, actus essentialis in notionali includitur frustra, ergo assignatur, ut principium illius.

CAPVT II.

Opinio Scoti, & aliorum.

Scotus.

Durand.

5.
Per actum
dicendo pro-
ducit filium
notum Scoti.

Spiritus
vero per a-
ctum spi-
randi.
Alexand.

Gabr.

Primū fun-
damentum
huius opi-
nionis.
Secundum.

6.

Impugna-
tur ratio
à Caiet. &
Canariensi.

Scotus in 1. distinct. 2. quæst. illa 7. §. Obijciens contra, circa finem, & alijs locis superiori disputatione allegatis, duos in Deo comminiscitur actus intellectus, ut faciat argumentum, quo adductus est postea Durand. ut assereret, filium non procedere per actum intellectus: quia scilicet actus intellectus sunt essentialis, & communes. Inquit igitur Scotus alterum actum esse intelligere, & hunc esse essentialis; alterum esse dicere, & hunc esse notionalis, per priorem asserit non produci verbum, per posteriorem vero produci, & illud esse in solo patre. Eadem proportionem de actu voluntatis Philosophari debet, ne eodem argumento prematur; imò idem expressè dixit quodlibet. 14. §. Hic intelligendum est, parum à principio; nempe alterum esse actum amoris, & ipsum esse essentialis communem tribus; alterum vero esse actum spirandi, & hunc esse notionalis, & proprium patris & filij: id tamen ipse alibi non docet. In eadem sententia videtur fuisse Alexand. p. quæst. 42. m. 2. cum affirmat, generare, & intelligere non esse idem omnino secundum rationem, cum tamen si prorsus idem generare & dicere. Reddit rationem quia intelligere essentialiter sumptum, idem est, quod manifestare, & idem conuenit tribus personis, at vero generare & dicere solum conuenit patri. Neque huic opinioni dissentit Gabr. in 1. d. 7. q. 2. citata.

Fundamenta huius sententia duo sunt, vnum est: quia si intelligere & dicere non differrent, cuiusque vnum conueniret, alterum tribueretur; cum ergo tribus personis conueniat intelligere tribus etiam conueniret dicere. hoc est producere verbum, quod tamen est absurdum. Alterum est, quia intellectio, quatenus intellectio, cum sit propter se, non est productio termini, sed dictio est productio termini, nempe verbi: ergo dictio non est intellectio.

Hanc Scoti sententiam merito reijciunt Caietan. in hoc artic. & Canariensis Episcopus in articulum primum huius quæstionis S. Thomæ discipulum putat. 4. prima parte illius hac ratione. Eo ipso, quod intellectus dicit aliquid, vel simplex, vel complexum in enunciatione, loquitur; loqui autem spiritualiter est intelligere quoddam eius, quod dicitur & profertur. Nam nemo loquitur, aut dicit, nisi id, quod cognoscit & intelligit; nec solum dictio intellectualis supponit intellectionem eius

quod dicitur, ut contingit in dictione vocis corporeæ; verum etiam ipsa est intellectio quædam; alioqui si dictio in patre non esset formaliter intellectio, sed eam supponeret, ut priorem communem tribus & omnibus essentialis, & ea pater diceretur intelligere seipsum in verbo suo, non magis hoc verum esset de Patre, quam de Filio & Spiritu sancto; itaque tres personæ dicerentur in verbo intelligere: solus autem pater illud producere. Nam si pater non intelligit in verbo formaliter ipsamet verbi productione, sed essentiali noticia, & nihilominus verbum ita res parit repræsentat, ut pater eas videat in illo essentiali intellectione, cur non eas velut spelucum repræsentabit Spiritui sancto, ut ille quoque dicatur in ipso eas contemplari? At hoc nullus Theologorum concedet; ergo nec distingui potest in Deo, ut Scotus distinguit, intelligere & dicere.

Porro nullam rationem esse in sententia Scoti, cur verbum potius repræsentet creaturas patris, quam Spiritui sancto, pater: nam si aliqui, ea præsertim esset, quia solum pater verbum producit, atque hæc ratio nihil valet, si ipsa dictio, qua pater producit verbum, non est formaliter intellectio, sed pater in verbo intelligere dicitur alio actu, qui est intellectio, ab ipsa dictione diuerso, ut satis liquet.

Denique si dictio, qua procedit verbum, formaliter non esset intellectio, verbum non diceretur nata, aut genita sapientia: eodem namque modo diceretur Spiritus sanctus sapientia saltem procedens; quia est Deus procedens, & Deus est sapientia; sit ergo, ut filius dicatur nata sapientia, qua actu sapientia, & intellectionis procedit, quo pacto filium appellat Athanasius in oratione contra Gregales Sabellij, & Augustinus lib. 15. de Trinitate cap. 14. & 6. lib. cap. 1. & 2. & alibi in penumero: quod nisi esset verum, non diceretur filius procedere de memoria patris, quod est contra doctrinam Augusti. lib. 15. de Trinitate cap. 7. & Anselmi in monolog. cap. 47. Adde, quod idem Augustinus 2. Dixerunt apud se cogitantes, & Matth. 9. Dixerunt intra se, hic blasphemam, quibus Christus respondit, Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris? Et Lucas, ubi idem haec tenus, colligit, ipsum, dicere mentes nostras, esse, cogitare, sic enim ait Augustus. Quia est enim, dixerunt intra se, nisi cogitando, & infra, quod ergo cogitationes locutiones sunt carnis, & quibusdam inter politis, necesse est enim cum verbum loquimur, sit est, quod scimus, loquimur, ex ipsa scientia, quam memoria tenemus, nascitur verbum, quod eiusmodi sit, cuius est illa scientia, de qua nascitur, nomine memorie. Illa scientia intelligit, quam Philosophi vocant actum primo; non enim putat Augustus verbum nasci de scientia in actu secundo, unde statim subdit, Formata quippe cogitatio ab eare, quam scimus verbum est, quod in corde dicimus, quod nec Gratianus est, nec Latine, quod in corde dicimus, quod nec conceptum rei, nec verbum. Intelligit profecto conceptum rei, non verbum ipsum cogitatum: nam vox etiam intrinsecus cogitata, aut Latina, aut Græca est, aut alterius linguae. Idem habet lib. de cognitione veræ vitæ, cap. 14. & Fulgent. lib. 3. ad Monimum cap. 7. ita scilicet, Sed sic est verbum apud Deum, sicut est in mente verum, sicut in corde consilium. Cum enim mens apud se verum habet, & tunc cogitando habet, quia nihil aliud est, quod se dicere, quam apud se cogitare. Et Anselmus monolog.